

Topór z Horodnicy na zachodniej Ukrainie

An axe from Horodnica in West Ukraine

Abstract: In the old collection of the Archaeological Museum in Kraków, there is an axe head (inv. no MAK/4224) from the 11th-12th c., found in Horodnica, a village in West Ukraine (uncertain whether it is Horodnica near Horodenka or Horodnica near Husiatyn).

W dawnych zbiorach starych muzeów znajdują się niekiedy zabytki, których pochodzenie budzi wątpliwości. Przykładem jest żelężce topora (nr inw. MAK/4224) z Horodnicy – brak pewności której. Metryczka zawiera następującą wiadomość: *Dz. VII Znaleź. luźne Horodnica nad Dniestrem Dar p. Łukianowicza Znal. 1878. Prze. Szcz. hr. Koziebrodzki*, mówi zatem o wsi w rejonie horodeńskim obwodu iwano-frankowskiego. Jednak zaznaczyć trzeba, że zabytek pochodzić może z Horodnicy w rejonie husiatyńskim obwodu tarnopolskiego, z nią bowiem związana była rodzina Łukianowiczów albo Łukjanowiczów (por. <http://www.geni.com/people/Jakub-Łukianowicz/6000000007052008111>), a poczmistrz tamtejszy Jakub Łukjanowicz towarzyszył Adamowi Honorowemu Kirkorowi podczas rozpoznania Miodoborów w 1877 r. Dodać należy, że w badaniach

wówczas austriackiej części Podola (tam rozciąga się wspomniane pasmo wzgórz) brał też udział Szczęsny Koziebrodzki (Kirkor 1878, 3, 14). Autor skłania się ku przypuszczeniu, że topór pochodzi z Horodnicy miodoborskiej, natomiast na metryczkę wkradła się pomyłka.

Żelężce topora (ryc. 1) jest wykute z żelaza w formę raczej masywną. Ostrze ma podciętą brodę z występem na załomie przy przejściu ku szyjce oraz otwór na wysokości niemal 2/3. Zaopatrzona w wąsy i kapturek osada ma przekrój kolisty. Żelężce zachowało się bardzo dobrze wyjąwszy niewielkie ubytki powierzchniowe i wyszczerbienie ostrza. Jego wymiary to: dł. – 14,2 cm; wys. ostrza – 9,8 cm; średn. otworu – 0,4 cm; najmniejsza wys. szyjki – 1,3 cm; wys. osady z wąsami – 4,0 i 4,2 cm; wys. osady bez wąsów – 2,5 i 2,7 cm; wys. kapturka – 6,9 cm; średn. światła osady – 2,5 cm; szer. osady – 3,3 cm; waga – 370,8 g.

Okaz z Horodnicy był zapewne toporem bojowym. Należy do najliczniejszego na dawnej Rusi typu IV wg A. N. Kirpičnikova. Jako znalezisko luźne datowany może być jedynie w oparciu o analogie na (X?) XI-XII w. (por. Kirpičnikov 1966, 30, 36-37).

Radosław Liwoch

Ryc. 1. Żelężce topora z Horodnicy koło Horodenki lub z Horodnicy koło Husiatyna na zachodniej Ukrainie. Fot. A. Susul.

Fig. 1. Iron axehead from Horodnica near Horodenka or Horodnica near Husiatyn in Western Ukraine. Photo by A. Susul.

Bibliografia

Kirkor A. H.

1878 *Sprawozdanie i wykaz zabytków złożonych w Akademii Umiejętności z wycieczki archeologiczno-antropologicznej w roku 1877*, Zbiór Wiadomości do Antropologii Krajowej 2, s. 3-18.

Кирпичников А. Н.

1966 *Древнерусское оружие 2, Копья, сулицы, боевые топоры, булавы, кистени IX-XIII вв.*, Археология СССР. Свод археологических источников, Е1-36, Москва-Ленинград.